

I. N. J.

DISSERTATIONE PNEUMATICA,

ANGELUM DISPUTANTEM,

Ex Consensu & Approbatione
Amplissimæ Facultatis Phil. in Regiâ
ad Auram Academiâ,

SUB PRÆSIDIO
VIRI AMPLISSIMI,

DN. M. G A B R I E L
J U S L E N I I,

Log. & Metaph. PROF. Ord.

*Publico eruditorum examini modeſte
ſubmittit*

S. R. M. Alumnus.

JOHANNES ARV. BACKMAN,
Helsing. Nylandus.

*Ad diem ſi DEO viſum 24 Septemb.
Anni 1704.*

Impr. apud Jo. WAL.

SAC:Æ REG:Æ MAJ:TIS

MAGNÆ FIDEI VIRO,
REVERENDISSIMO in CHRISTO
PATRI ac DOMINO,

DN. PETRO
LAURBECCCHIO,

SS. Theologiæ DOCTORI
Consummatissimo,
Diœcet. Wiburgensis EPISCOPO
Eminentissimo,
Consistorii Eccles. PRÆSIDI
Amplissimo,
Regii Gymnasii & Schol. in dicta
Diœcet. EPHORO Gravissimo.

MÆCENATI & PROMOTORI
Maximo,
Summâ animi reverentiâ ætatem
suspiciendo.

VITAM LONGAM & QVÆVIS FELICIA!!!

REVERENDISSIME IN CHRISTO
PATER AC DOMINE.

Audax quidem videbor,
dum conspectum tu-
um, REVEREN-
DISSIME in CHRI-
STO PATER subire, & pagellas
has exiles, N omini Tuo inscribere
per amplio sustineam. Præsertim cū
probè noverim, vastas curarum &
laborum moles, humeris tuis in-
cumbere, propter Ecclesiā Christi-
anam, cui ipse in belli fede, inter con-
nantium armorum fremitus, & bel-
lorum incendia, sedulo & pio zelo
in-

invigilas; verum REVERENDIS:
in CHRISTO PATER! favor tuus
decentatus, & benevolentia singu-
laris in tuos clientulos, me, ut in-
fimum illorum provocarunt, tan-
tamque fiduciæ subministrarunt,
ut specimen hoc academicum qua-
lecumque sit, impolitum & incom-
ptum, TIBI REVERENDIS: in
CHRISTO PATER, offerrem,
quod, ut in perpetuæ devotio-
nis & observantiæ documentum
dicatum, oculis benignis adspicias,
enixe & humilime oro atque ob-
testor. Permitte exigucas has pa-
gellas lucem, quam desiderant à
Tuo NōMINE habere, Auctorem
æquitate fortunæ non gaudentem,
favore & patrocinio tuo comple-
ctere. Ego autem, cum tanto,
REVERENDIS: in CHRISTO

PATRIS beneficio , dignè cele-
brando , me imparem agnosco ;
sumum Numen indefinenter, cali-
dis suspiriis venerabor, ut REVE-
RENDIS: in CHRISTO PA-
TREM, omni benedictionum ge-
nere beare, salvum & incolument
conservare, felicitate donare: &
denique in Ecclesiæ DEI fulcimen-
tum , bonorum utilitatem & No-
bilissimæ suæ familiæ decus & lo-
latium quam diutissime, custodire,
clementer dignetur. sic exoptat
qui manet.

REVERENDISSIMI IN
CHRISTO PATRIS,

Devotissimus Cultor.
Johan. Backman.

*Adm. Reverendis & Amplissimis
& Clarissimis*

DN. M. PETRO CARSTENIO,

Dioecesis Wiburgensis Archi - Præposito
& Templi Cathedralis Pastori Celeberrimo, nec non Consistorii seniori, & in
Gymnasio S S. Theologiae Lectori Pri-
mario, Promotori & Mæcenati, sub-
misso obseruantæ cultu, perpetim deve-
nerando.

DN. MATTHIÆ MARTINIO,

SS. Theol. Lectori dexterimo. Consist. Adsel.
æquissimo, Pastori & Præposito in Sackjärvi
dignis. Præceptori ante aliquot annos ut fide-
lissimo, ita jam Promotori maxime honorando.

DN. M. NICOLAO LIMATIO,

Gymnasii Mathematum Lectori ingeniosissi-
mo, Consistorii Adseffori laboriosissimo.
Præceptori ante sexennium fere Laudatis-
simo, jam Promotori meo singulari suspi-
ciendo submissi ^{opere} zelo obnixè colendo.

DN. SAMUELI MECCHELÆNIO

Ecclesiæ quæ in Numiärfwi DEO colligitur,
Pastori optime merito, propinquitate & of-
ficiis conjuadissimo.

*mis, Pl. Reverendis, Reverendis,
DOMINIS,
DN. M. ARVIDO ALOPÆO,*
In Gymn. Wiburg. ante aliquot annos, Elo-
quentiae Lectori Ordinario, & SS. Theol. Lect.
Extraord. Consistorii ibid. Assessori Ingenio-
sissimo. Praeceptor meo tum fidelissimo; jam
vero Pastori & Praeposito Borgoenium gra-
vissimo, Mæcenati & evergetæ humili me-
te prosequendo.

DN. M. ANDREÆ IGNATIO,
Pastori & Praeposito Ecclesiæ Helsingforien-
sis cum annexa longe meritissimo, Promo-
tori & benefactori, ut benignissimo, ita omni
officiorum genere obnixe suspiciendo.

Pariter RELIQUIS Dn. Dn. MAG. Gy-
mnasii Wiburg. LECTORIBUS SINGULIS per-
spicacissimis, CONSISTORIALIBUS ibidem ho-
noratissimis, Promotoribus & Fautoribus
quovis pietatis ardore indefessè venerandis,
colendis.

DN. CARSTEN BACKMANN.
Sacellano in Helsingi per multis annos labo-
riosissimo, fratri meo uterino, ut optimo
& faventissimo, ita Parentis loco, quibusvis
officiis pie prosequendo.

SPERA FATA.

VOS estis, ADM. & PL. REVERENDI, REVERNDI & CLARISSIMI DOMINI! VOS inquam estis, qui PRÆCEPTORES, NUTRITII & BENEFACTORES exististis fidelissimi, benignissimi, propensissimi, merito itaque ad VOS, eadem hæc mea recurrent studia, quæ à fidei VESTRA disciplina, informatione & cura, suum habent ortum. Quapropter, tenellas has ingenii primicias, quas in obsequii, & piæ venerationis *τεκμηρίων*, sub titulis & NOMINIBUS VESTRIS ederem, solito vestro suscipite favore, & ut semper hactenus studiorum meorum promovendorum, PATRONI fuistis PROPENSISSIMI: ita jam fortunæ meæ sublevandæ PROMOTORES ESTOTE faventissimi. Ego vicissim ad DEUM calida mittam vota, quo par est

ani-

animi zelo, velit VOS omnes PA-
TRONOS & PROMOTORES meos exo-
ptatissimos in vita pace & prospe-
ritate conservare; ut vos quævis
prospera felicia faustaque consequan-
tur ceu vovebit.

ADMODUM & PLUR. REVERENDORUM
ut &
CLARISSIM: VESTR. NOMINUM,

Observantissimus

Auctor & Respondens.

In
Disputatorem
Super

ANGELO DISPUTANTE.

DN. JOHANNEM BACKMAN,
Ob pietatem & eruditionem nec non
communem patriam, amicum
'constantem.

Carmen Syriacum:

וְכָנָא מְלָאָכָה תְּרוּמָתָה חֹא
לְאַחֲרָנָא אַתְּמוֹלָכָה וְצִבּוֹתָה שֹׁא
חֹרֶא בְּדֹרֶשָׁא בְּמְלָאָכָה וּרְשָׁא
יְהִבָּת בְּנוּהָרָא מְגַשֵּׂא רְדוּכָה פְּרָשָׁא
רְכָנָא וְחָנָא כְּחַמְנָא רְחָם
אַמְיָנָא חָנָבָא חָוְרָבָנָא עַלְםָא
אֱלֹהָא בְּשִׁמְיָא בְּמְלָאִיכָּתָא יְחִיבָּה
לְךָ טְבָא מְמֻלָּא וְשְׁלָמָא טִיבָּה

ANDR. DEGERMAN,

J. N. S. S. T.

CANDIDO LECTORI SALUTEM!

Reaturas, quas Deus T: O
M: creavit visibiles, bo-
nas & perfectas eas cre-
avit omnes. Inter has
tamen homo, quem ad
imaginem ejus conditum
esse docet scriptura, omni dignitate & præ-
stantia longe lategue eminet atque excellit;
utpote in quo manifestata est summa D E I
sapientia, bonitas & potentia. Cum igitur ho-
minem, mirabiliter paratum, consideramus, &
egregias ejus dotes à conditore inditas & con-
cessas scrutamur & perpendimus, multa in
homine, quæ intellectum fugiunt, captumq;
humanum excedunt, deprehendimus & a-
gnoscimus; ita ut summâ admiratione Crea-
toris potentiae & sapientiae, in verba hac erum-

pere teneamur: O! hominem creaturam nobilem
& DEI omnipotentis verum symbolum. terribi-
liter magnificatus es DEUS, laudemus
te quod mirabiliter & stupendo modo
facti sumus. Psal. 119. Verum enim vero,
que adhuc propius ad imaginem ejus accede-
rent divinam, creavit etiam res m̄rē spiri-
tuales & invisibles liberrimus & benignissi-
mus DEUS, spiritum videlicet completum, quem
Angelum sacra scriptura appellat. Hic quem-
admodum pr̄e homine & ceteris creaturis, no-
biliorem naturam, multoque eminentiores ob-
tinet perfectiones; sic soli ei, hic bonus & en-
comium debetur, quod omnium creaturarum,
imago DEI exstiterit similima. Hujus essentia
quo est excellentior, ita nobilior de ea est sci-
entia. Attamen tanto obscurior intellectio, &
elocutio difficilior, quanto remotius est objectum
à sensu nostro externo. Agnoscendum itaque
est, quod intellectus noster, parum, illudque dif-
ficulter, obscure & dubitanter Angelum ex ejus
principiis cognoscere & rimari valeat, quippe
cum fundamentum γνῶσεως νοητικῆς sit ἀ-
δύνατος, facile in Angelo cognoscendo prolabi po-
test in errorem ratio humana, sensu doctore &
dico.

ductore destituta. Hoc experti sunt omnes, qui Angelorum Georgianos suscepserant: unde de his diverse diversorum sententiae frustraneae & absurdæ literis consignatae, & licet notitia hac, quamdiu ex lumine naturæ habetur, valde imperfecta sit. Et conclusiones, quæ Angelum pro Objecto habent, non possint nisi ex revelatione scripturæ sufficienter probari; ratio tamen suis adminiculis instructa in his optimè occupari potest; ita ut egregie queat, non solum de Angeli naturâ & existentia, sed etiam de illius operatione internâ & externâ, judicare & concludere. Hec ita fieri posse, aliquo modo è præsente hac dissertatiuncula patebit, quam jam cordatorum benignæ censuræ submittere animus est. Fateor quidem ingenue, me, cum argumenti hujus gravitatem & subtilitatem, quæ etiam doctissimos defatigaverat, pensitaverim, aliquando basisse, & ut ajunt inter spem & metum, auderemne materiam cultiori ingenio dignam, meâ rudi depingere Minervâ? placuit tamen circa hoc difficile argumentum, Angelum scilicet disputantem, vires ingenii experiri, ad quod non tantum jucunditas, verum etiam utilitas, quæ ex hujus consideratione redundat.

dant mihi erant persuaderes. Quod autem mihi hanc audaciarn suggestit, ut primum tyrocinii rudimentum sustinerem deponere, qualcunque sit incantum & deforme, nihil aliud fuit, quam ut Promotorum, Præceptorum & Amicorum propensissimorum aliquomodo satisfacerem exspectationi. Nulla equidem ad hunc usque diem me tenuit spes, ut vel semel me conspiciendum sisterem, sed in latibulis quiescerem inconspicuus, quem iniqua fortuna, jam ab incunabulis parente orbatum, sic continue depresso & vexavit, ut in conspectum emergendi nulla esset potestas. Sed cum DEUS sapientissimus Provisor, insperato, pium & cordatum excitavit hominem, qui non ita pridem, fortunam meam commiseratus, re & consilio ei mederi conatus est; injurius mibimet ipse esset, nisi animum erigerem demissum, vires tentarem, quid valeant, quidve recusent ferre? Spero itaque benevolum Lectorem, fortis meæ laborem in meliorem partem interpretaturum. meum erit candorem tuum dignis vicissim decantare laudibus: illos vero qui solent aliorum exercitia, (si alias antiquum obtinent) convitiis maculare, hic magno contemtu spernendos esse existimo. Vale! JE-

JESU Adesto Benigne!

MEMBRUM PRIMUM

Οὐρανολογίας ANGELI DISPUTANTIS
succincte evolvens.

§. I.

Vò felicius progrediamur, ad exactiorem hujus materiæ, nobis suscepitæ, declarationem, necessum esse duximus, quod nec instituto nostro disconveniens erit, statim in ipso limine, juxta methodum in hujusmodi exercitiis usitatam, Vocabum, in frontispicio loco tituli positarum, varias indicare acceptiones, veramque & genuinam, ab ipsa Origine ostendere significationem; Quibus omissis, facile quisque in errores poterit incidere: eâ ratione incumbit nobis hic omnium primò vocem, priori loco positam aggredi. Cujus, circa ἐπυμολογίας inquisitionem, gloriari quidem possumus, eam modico labore expeditu posse, ut ut ipsa res gravis sit & ardua fatis. Angelus enim vox græca est, dicta ἀπὸ Τύχης i. e. nunciare. Estque vox hæc, non à natura Angeli, sed ab officio ejus sumta.

§. II.

EVolutio autem ejus Ὀμονυμίας, maiorem à nobis requirit operam. Sumitur vox Angelii i. pro nomine proprio: uti dicitur Angelus Politianus, Trivisanus &c. quem sensum ab hoc titulo removeri volumus. 2 pro Nominе appellativo, in quā acceptione iterum dupliciter usurpatur, in Sacra Scriptura, patiter & apud scriptores profanos, scilicet 1. generaliter, prout quemvis nuncium & legatum denotat, & sic ipse filius DEI, & homines ἄγγελοι in Sacris litteris sàpè dicuntur, quæ loca hic allegare omittimus. Ex profanis autem Scriptoribus paucos notare placet, quos vocem hanc, in hoc sensu adhibuisse legimus, scilicet Thucydidem in lib. VII, hisce verbis: νομέων οὐτως αὐτήν μάλιστα τὴν αὐτῆς γνώμην μηδὲν εὐ τῷ ἀγγέλῳ ἐφανισθῆσαν μαθόντας τὸν Αθηναῖον βαλένσαθαι περὶ τῆς αληθείας i.e. existimans, ita maxime suam sententiam in nuncio nihil suppressam edocet Atbenenses de veritate consultaturos. Et Herodianum Histor: lib. 1. Cap. VII. ἀγγέλοις κηρύποντας τὴν βασιλέα ἐφιξεν i.e. nuncios Adventum Regis predicantes lib VI C VII. ἀγγέλοις ταραττοντας τον ἀλέξανδρον. Nun-

cius Alexandrum perturbantes. & lib. VIII.
 Cap. VII. ἀγγέλους καὶ κήρυκας δαφνόφύρους.
 nuncios Legatos laureatos. 2. Specialiter, &
 sic importat creaturam intelligentem, suā na-
 turā ab homine distinctam, & ministeriis di-
 vinitus destinatam, quem sensum nos respici-
 mus cum Angelum dispuantem ostendere ve-
 limus. Quod vocabulum Angeli in Sacris lit-
 ris hoc denotet, ex Epist. ad Ebr. 1. v. 14. patet ubi
 Apostolus τὸν ἄγγελον vocat λειτεργικὰ πνεύ-
 ματα εἰς διάκονίαν ἀποστελλόμενα διὰ τὸν μέλ-
 λοντας, καληρονομεῖν σωτηρίαν. Tansisse hoc si-
 gnificatu ad profanos scriptores, observat Gro-
 cius de verit: Relig. Christ. lib. 1, pag. 40,

§. III.

Quod eadem nominis ἄγγελος significatio,
 etiam gentilibus scriptoribus recepta sit,
 evinci potest variis argumentis, quippe scriptor
 carminum Orphicorum, (quem quidam Ono-
 macritum Pythagoræ discipulum fuisse cre-
 dunt) Angelorum hoc sensu meminit, ceu
 conspicuum est ex versibus hisce à Clemente
 Alexandrino recitatis - - -

Σῶν δὲ θρόνων πυρεύτι παρεστῶσιν, πολύμοχοι θεοί
 ἄγγελοι, εἴσι μέμηλε, βροτοῖς ὡς πάντα με-
 λεῖται

*Throno tuo ignito adstant laboriosi
Angeli, quibus cura est, quemadmodum a mor-
talibus*

Omnia geruntur.

Et Pythagoræi, non recte quidem, de Angelis sentientes, discrimen fecerunt inter θες & αγγέλους, θες nominarunt mentes sublimiores, & divinam naturam propius accedentes, quas statuebant ἀπόπτες, αγγέλους autem illos Spiritus vocarunt, qui proximum iis locum tenent, illorum sententiā ὡς ἐκ-Φάνοντες, καὶ Διαγγέλοις ἡμῖν τὸς πρὸς οὐδιαν κανόνας, uti loquitur Hierocles. Adhuc Pophyrius hæc refert verba: λογικοὶ συμεν καὶ ἡμεῖς καὶ οἱ ἄγγελοι.

§. IV.

Quod ad Συνομίαν attinet, cum ea non parum considerationi nominali conciliet lucem, eam quoque paucis attingere volumus. variæ namque à variis Angelo tribuuntur appellations, vel ab essentiâ, vel à qualitatibus, aut ab aliquo ejus ministerio deductæ: dicitur πνεῦμα sive Spiritus, item Spiritus completus, ob ejus essentiæ nobilitatem, & completum modum subsistendi, circa omnem conditionem materialem. Platon-

niciis est Dæmon, quasi δαῆμον, notante ipso Platone in Cratylo lib. XXIII. quod à verbo δαιμόνιον, vel δαιμόνιον disce deducunt, vel ab antiquo verbo δαιμωνίων, quod idem cum γενίωνται; uti habet Ludovicus Vives, in Aug. de Civ. D. lib. IX. Cap. 20. Et quamvis non tantum boni sed & mali Angeli scientiâ & sagacitate pollèant: usu tamen scripturæ & Ecclesiæ, vox dæmonis non nisi malis spiritibus frequentatur, unde Augustinus lib. IX. de Civit. DEI, Cap. 29. ita loquitur: *ubicunque Sacrarum literarum, hoc nomen positem reperiatur.* *Sive dæmon, sive damonium; non nisi malignus Spiritus significatur.* Sed apud scriptores profanos vi Erymi & usu recepte loquendi, indifferenter se habet, ad bonum & malum Spiritum, & hinc pro diversitate Angelorum, facta sunt specialia nomina. alii enim sunt εὐδαιμόνες alii sunt κακοδαιμόνες. Porphyrius in lib. de sacrificijs solicite & ex instituto, discrimen facit inter dæmones benos & malos. dicti sunt etiam his genii, quia tutelam hominis geniti habere præsumebantur. Ab Aristotelicis, Angeli mentes appellati sunt, quod a corporis mole liberi sint & intelligent sine organis, item intelligentia. Quæ nominis

Dæmonis, quo ad ἔτυμον λόγον plane æquipollere videtur, cum dæmon dicitur quasi δαῆμων, hoc est, sciens vel intelligens. Interim tamen intelligentiæ non proslus idem sunt Aristotelii, quod Dæmones Platonis. Plato enim in *Symposio*, Dæmonum officium esse docet; humanas res ad Deos, & divinas ad homines deferre, id est, diis annunciare preces ac sacrificia mortalium, atque his vicissim mandata Deorum. Aristoteles vero intelligentias, orbibus Cœlestibus præsidere, & nulli rei alii quam contemplationi & circumvolutio- ni Cœlorum intentas esse docet. nos v. non tribuimus Angelis omne id, quod Aristoteles de intelligentiis affirmavit, quamvis ille nomine intelligentiarum designavit Substantias in- telligentes, DEO Summo inferiores, & ab homine animaque rationali diversas, quas nos Angelos vocamus, non tamen dicimus, An- gelos esse planè intelligentias sensu Aristote- lico intellectas, quasi adscriberemus iis illud munus, quod Aristoteles intelligentiis, hic enim statuit officium intelligentiarum esse ut moverent orbes cœlestes, tanquam formæ ex- ternæ motrices. Sed in hoc punto refuta- tus est ab Antio Ruy. Rod. lib. 2. de Cœlo Cap. 5. a Conimbricensib. lib. 2. de Cœ- lo

lo. cap. 5. quæst. 8. Art. 2. & multis aliis
 cum quibus igitur & nos negamus Angelos
 circumvolvere orbes Cœlestes, quia tam va-
 rius sibi est, tamen semper constans, tamque
 velox & admirabilis orbium Cœlestium mo-
 tus, ut ab alia causa, quam DEO ipso pro-
 venire posse, non videatur, vel quod DEUS pro
 infinitâ suâ potentia & sapientia orbibus Cœ-
 lestibus, suam constantem vim motivam in-
 didit. Angelos autem affirmamus esse substanc-
 tias immateriales ministeriis & legationibus
 divinitus destinatas. Confer locos Theologicos
 B. Hutteri de creatione quæst. 7.

§. V.

Porrò pergimus ad expositionem nominalem
 alterius quoque vocis, posteriori loco po-
 sitæ. & cum nec difficile sit ejus quoque ori-
 ginem delineare, veniam speramus, si in eâ ex-
 ponendâ, nec multum moremur. Ignorari ne-
 quit, quod vocabulum *disputans* deductum sit
 à verbo *disputare*, composito à præpositione
dis, quod hic divisionem notat, & verbo *pu-
 tare*, quod idem est, scilicet purgare, ut sic dispu-
 tare vi vocis sit, purum ab impuro dividere vel
 purgare. Unde arbores purare dicimus. Vir-
 gil. Eclog. 2.v.70. hinc transfertur ad rationem

& sermonem Varr. lib. 5. de L. L. Et sic sumitur i. generaliter prout denotet exponere, declarare & quemcunque sermonem instituere in quo pura disponuntur verba ut diluceat Varr. lib. 5. de L. L. secundo specialiter, prout æquipollit vocibus differere διάλεξαι & Συζητῶν, quæ verba dupliciter exponi possunt, Scilicet (α) per colloqui, vel mutuo querere, quam interpretationem solam, Philippus de Delfin: Dial. & Crellius Jesag. Log. pag. 14. cum multis aliis agnoscunt. Sed cum nemo videatur, posse disputare, nisi habeat alterum cum quo possit instituere διάλεξιν; quippe forma disputandi, consistit in διάλεξει. notarunt itaque circa hanc interpretationē, quempiam posse colloqui; non cum aliis solum, sed secum ipso quoque, hinc duplicem constituerunt διάλεξιν, unam internam & alteram externam. Hesselb. ex Pocl. Theor: log. C. I. (β) per τὸ λογίζεσθαι quæ vox æquipollit vocibus: colligere, studiū, cogitare & apprehendere quam explicationem Plato, in Alcibiade habet, multique eum secuti sunt. Angelum disputare secundum omnes hos nominatos modos affirmare non dubitamus, de quibus in sequentibus prolixius Bono cum DEO differemus. ad quæ nobis viam præparamus per

MEM.

MEMBRUM SECUNDUM.

Existentiam Angeli delineans.

§. I.

Expositis sic breviter & succinctè, tituli vocibus, qua *Πράγματολογίαν* ratione nostri instituti, obstringi videmur, hiscè subjungere, quæstionem, *An sit?* antequam ulterius immittimus nos in tractationem quæstionis *Quid sit?* frustra de iis disquirentes quorum existentia non constat. Quod itaque spectat ad quæstionem *An sit?* seu *an revera existat substantia quædam immaterialis completa, à DEO & homine essentialiter distincta,* quæ Angelus dicitur? illam, aliqui reperti sunt, qui temerè sustinuere negare, cum pristinis olim, tum sequioribus temporibus, quamvis ejusmodi substantias quævis gens agnoverit & crediderit semper. opponunt scilicet omnium primo *Athensi* negantes DEUM cum Angelis. Deinde *Sadducæi* qui teste Luca Acto: 23. 8. dicunt μὴ εἴραι ἀνάστασιν μηδὲ ἄγγελον μήτε πνεῦμα. quod dictum, ut observat D. Joh. Ad. Osiander Colleg. Syst. Loc. IV. de Ang. Th. 3. non intelligendum est, de negatione simpliciter tali; sed qualificata, ne-

gant

gant saltēm creaturas peculiares intelligentes suā naturā ab homine & anima rationali diversas, nomine Angelorum insignitas, Angelos autem concesserunt, si illi pro virtutis divinæ lusibus ac variationibns sumantur. Adhæc *Manichai*, qui Angelos, pro motibus lætis & tristibus habuerunt. & præterea *Anabaptistae* & *Libertini*, qui referente Chemnitio Part. I. Locor. pag. 23. statuunt non esse peculiares creaturas, quæ vocantur Angeli sed si quando DEUS suam exerat potestatem, ad nocendum vel puniendum, hoc vocari malum Angelum. & bonum Angelum appellari cum DEUS nos custodiat vel conservet. Nos Christiani e sacris litteris, recte informati, ejusmodi illorum nugas transmitimus, & veram existentiam Angeli affirmare minimè dubitamus; quandoqvidem sacræ literæ tam crebram tamque luculentam Angelorum faciunt mentionem, ut nihil illis inde videatur esse posse certius. nostrum cum sit institutum disputare de Angelo, non in sensu & sub formalī theologicō, quatenus e revelatione probatur, sed in sensu & formalī philosophico, & pneumatico, prout probari potest ex principio naturali, hoc saltēm in controversiam circa allatam questionem adduci-

mus, num ex lumine naturæ & quibus rationib⁹ satis valide probari seu demonstrari queat, *Angelum de facto esse?* varii, varie de hac re putant, & diversimodas afferunt probatio-
 nes pro existentiâ *Angeli* firmiter stabilienda. Ex
 motu cœlorum constanti atque mirabili, eam
 demonstrare conatus est Aristoteles. Sed eum
 in hoc correctum supra ostendebamus. Alii
 quemadmodum Platonici cum alienum à di-
 vinâ majestate existiment, DEUM immediate
 hanc mundi rem publicam administrare, &
 non potius in eâ regendâ operâ ministrorum
 uti, DEO ergo necessarios esse famulos & mi-
 nistros, dixerunt, quorum opera imperium suum
 diffusum moderaretur, & subditis suis provide-
 ret, & auxiliaretur hac quidem probabilis &
 elegans est conjectura, sed quæ conjectando
 existentiam *Angeli* admittit eam tamen reyes-
 ra non probat. quippe eum DEUS sit omni-
 sciens & omnipotens, qui sine suo labore &
 molestia, omnibus suis creaturis præsens est,
 ipsumq; immediate per suam divinam poten-
 tiā vel per unicum verbum mundi tem-
 publicam regere, & propria sua virtute, sub-
 ditis providere sine *Angelorum* adjutorio. Ma-
 jestate ejus divina indignum non est æque ac
 unico verbo cuncta & voluit & valuit Pro-
 ducere.

§. II.

Sarezius cum suis fautoribus, colligit existentiam Angeli, ex eo, quod omnino conveniens sit, ad ordinem & perfectionem universi, Angelos in eis reperiri. Et supposito, quod essentia angelica sit, potentia divina possibilis, statim exinde satis bene elici existimant Angelos esse in mundo, I. quia ad mundi perfectionem omnes requiruntur, species possibles. Unde si decessent Angeli, mundus perfectus non esset, præcipue cum illi sint, factura DEI nobilissima & perfectissima. 2. quia, in essentiâ angelica, significatur maxima assimilatio ad DEUM, & nulla creatura est, quæ plus participat de attributis divinis quam Angelus, hinc nullo modo credibile existimant, quin DEUS cum substantias materiales completas crearet, & res viles in mundum inferret, etiam substantias completas immateriales condiceret, tanquam nobilissimum sui speculum in quo tot divinæ perfectiones eluent. verum enim vero hisce rationibus & argumentationibus inferri tantum potest, existentiam Angelorum esse possibilem hoc est, Angelos existere posse, illos autem de facto esse, vel existere, nihil vel parum, probant, non enim sequitur: Essentia Angeli est possibilis potentia divina,

Ergo

Ergo Angelus statim actu existit. hac argumentatione infinitæ creaturarum Species possent fangi. nec valet : datur in mundo substantia materialis completa, Ergo etiam substantiam immaterialē Angelum existere necesse est; cum ex libertima Creatoris voluntate dependeat, quas & quales voluit facere creaturas. Et annō incommode diceretur? ad perfectionem universi, necessario requiri, ut in eo sint omnes creaturarum species potentia diuinā non impossibiles, & inter eas, substantiae completæ spirituales & intellectuales, in perfectam similitudinem causæ. Nam mundus, non est perfectus summe & absolute, cum id soli DEO summo conveniat; est tamen perfectus in suo genere: nec ad perfectionem effectus semper requiritur, ut sit perfecte similis causæ, cum hoc verum sit de effectu univoco, non de æquivoco, qualis est mundus respectu DEl; alioquin non poterit esse perfecta domus, nisi sit perfecte similis architecto; & quæcunque sunt in rerum natura non poterunt esse perfecta, si non essent immaterialia & intellectalia. vid. Jacob. Rivius in not. ad Suarez Metaphys. disp. 23,

§ III.

Vera autem, ad demonstrandam actualē Angeli existentiam, necesse quidem habet-

mus fateri, difficile esse, solo luminis natu-
ræ ductu, deponere argumenta. Sunt enim
non pauci nec infimi nominis viri, qui eam
certò & evidenter demonstrare posse existi-
mant, quidam probabiliter saitem eam col-
ligi arbitrantur. Inter illos sunt: Marsilius,
Bannez, Svarez, Scharffius, Donatus & Me-
jerus; inter hos autem Gregorius de valentia,
Vasquez, Tannerus, & ex nostris Hutterus,
Gerhardus, Hulsemannus, Calovius, Scherzerus.
quicquid sit, certum tamen est existentiam
creatraræ intellectu præditæ, suâque naturâ ab
homine & anima rationali distinctæ, ductu
luminis naturæ cognosci posse, cum multis do-
ctissimorum asserimus; sive notitia illa sit sim-
plicitè certa animumque reddat immobilem;
Sive intra Sphæram duxaxat probabilitatis
consistat; quam si demonstrare debeamus per
certam aliquam rationem, non quidem possu-
mus assequi argumentatione à priori, osten-
dendo scilicet eam per causam proximam effi-
cientem, quod hic fieri nequit, nam tum nobis
probandum esset, DEUM, qui omnium rerum
est opifex, Angelos de facto produxisse, quod,
non nisi speciali revelatione, nobis innotesce-
re potest. Sed argumentatione a posteriori,
assumpta probandi ratione, ab effectis & ope-

rationibus Angelorum, argumenta haud inva-
lida ductu luminis naturæ, in existentiam il-
lorum afferre possumus. Imprimis autem hæc
conspici possunt, in energumenis & corrupti-
tis hominibus, qui non tantum patrant admiranda, humanis viribus superiora, & quæ
a naturâ ipsorum propriâ minime possunt
proficiisci; sœpe enim sunt naturâ tardi, ingenio
hebetes, idiotæ & viribus invalidi, perpetuum
tamen quandoque contexunt sermonem, & ad
quæque non præmeditata, apte respondent,
lingvâ citra eorum disciplinam, de rebus ca-
ptum humanum superântibus expedite disse-
runt & loqvuntur, abscondita patefaciunt &
quæ ab aliis fiunt & patrantur, detegunt, Ferreas
catenas rumpunt, in altum devehuntur, mole
graves onereq; retenti, absque alarum remigio,
per aerem feruntur, res ingentis molis commo-
vent; sed & blasphemias, verbaque obsecena
ac dictu nefanda evomunt. Michael Psellus, in
dialogo de operatione dæmonum, refert, fuisse
quandam lingua loquentem Armeniorum,
μηδέποτε μηδ' εἰς Οὐρανὸν αὐθιγμένη γέλοις, μη-
δὲ θαλάμῳ καὶ χερίδος εἰδῶιαν πλέον ὕδεν,
qua nūnquam venisset in eorum conspectum,
necc ultra thalamum Ecclolum sciret quicquam.
Et Fernelius lib. 2. de abditis rerum causis, de

nobili Gallo memorat, cum græce locutum es-
se, cum lingvam istam nunquam didicisset.
Adhac scribit Philippus in Epistolis, multis rem
dæmoniacam, se in Saxonia vidisse, quæ licet
nunquam didicerat artem legendi & scribendi,
sed plane istius artis erat ignara, græcè tamen
& latine locuta, bellum Saxoniæ his verbis
prædixerat: ἔσαι ἀνάγκη ἐπὶ τῆς γῆς ορμὴ εὐ-
τῷ λαῷ τῇσι vid. Wier: lib. IV. de præstig.
dæmonum Cap. XVII. Quas blasphemias, quæve
obscœna & impia verba effundunt energu-
meni? res fert itidem experientia. quæ & si-
milia non possunt certè esse, ab homine ob-
sesso ipso aut ejus animâ, cum hujusmodi ob-
sessi homines ut plurimum sint rudi & mollis
ingenii. Ergo statuendum est principium ali-
quod extrinsecum, ex quo hæc provenire o-
portet, quod, aut DEUS erit, aut anima separa-
ta, aut aliud agens intellectu præditum, quod
per modum formæ externæ adstantis ener-
gumenis adsit. DEUS non est, docent in ener-
gumenis execrandæ, quas eructant blasphem-
iæ, & alia turpia ab ipsis patrata, quæ DEO
tanquam causæ adscribi nequeunt, siquidem
nunquam sibi adversatur, neque agit aliquid
in honoris sui detrimentum. Neque est anima
separata, quod licet effugium multis placet;

Nam

Nam (α) antequam aliqua anima intelligens separata erat, conspiciebantur ejusmodi effecta & operationes in obesse serpente, quæ primos parentes seduxit. nec (β) probari potest ex solidis principiis rationis, animum revera corporibus ἐνεργεμένων aliunde illabi. Neque (γ) tantum roboris probare potest ratio suo lumine, inesse animæ separatae, ut ferreas catenæ frangere & tantæ molis corpora commovere valeat, cum similia in proprio suo & pristino subiecto, e quo antea demigravit nunquam patraverat. Et (δ) ratio ex suis principiis docet, remunerandæ per beatitudinem vitæ hic bene transactæ, vindicandisque perpetua miseriâ sceleribus hic patratis, destinatam esse alteram vitam, non edendis demum, per aliorum hominum corpora, variis & admirandis operationibus. Ergo erit tertium aliquid agens, idque intellectu praeditum, quod illarum operationum causa est. Atque hoc est quod Angelum vocamus, & qui ejusmodi creaturæ intellectu praeditæ existentiam novit, existentiam Angeli cognoscit, etiamsi essentiam angelicam distincte non intelligat.

MEMBRUM TERTIUM

Succincte tradens πραγματολογίαν
Angeli disputantis.

§. I.

Breviter sic discussis, quæ a nobis, ad probandam existentiam Angeli, requiri videbantur, Ordinis ratione postulante, recta viâ tendimus ad πραγματολογίαν seu definitionem realem, in cuius accinctu, hoc præfati juvabit; Scilicet Angelum disputantem non posse definiri, definitione illa, quam vocant perfectam, constantem genere & differentiâ specificâ; Sed definitione saltem imperfectâ, quæ alias descriptio audit, & constat conceptibus, convenientiæ & inconvenientiæ: per hos conceptrus, talem afferimus descriptionē Angelus disputans est substantia completa, quæ res, citra sensuum ministerium, apprehendit & dijudicat & actus suos internos, sermone quodam externo, aliis comunicat. Ex hac descriptione, satis dispalescit disputatio angelica; si singulæ, quæ in eâ continentur mo-

menta, vel mediocriter judicii trutinā per-
pendantur. Quapropter omnium primò hic
notamus, quod voces hæc: *substantia comple-
ta intelligens*: positæ sint loco generis, quæ
quamvis tres sunt, unum tamen gignunt conce-
ptū communem, seu convenientiæ. & ostendunt
quoque subjectum disputationis angelicæ, quod
scilicet illud sit substantia. Quamvis quidem
Angelus disputare dicitur, mediante intelle-
ctu seu facultate intellectivâ, tanquam per
principium; seu subjectum quo & formale, ta-
men huic etiam aliud assignatur subjectum &
principium scilicet ipsa essentia angelica (quæ
simpliciter dicitur substantia) tanquam prin-
cipium radicale fundamentale & subjectum
quod: præterea heic loci notandum est, quod
multi valde diffideant de hoc, num intellectus
in Angelo ab illius essentia differat realiter,
tanquam Accidens sibi superadditum? ~~an~~ vero
ratione solummodo? alii quidem pro priori, alii
pro posteriori parte pugnant. Nos non curio-
sitate, sed rationibus moti, malumus poste-
riori associari parti, observato discrimine, inter
intellectum, prout accipitur pro actu primo,
& prout accipitur pro actu secundo. Intellec-
tus pro actu primo acceptus, seu facultas
cognoscitiva immaterialis, immediate fluit ex

angelorum spiritualitate, quæ ad ipsorum Essentiam primumque conceptum pertinet, immaterialitas enim est radix intellectualitatis. Hæc intelligendi facultas, licet non sit de essentia Angeli, seu non spectet ad essentiam ejus, formaliter spectatam, & affectionibus contradistinctam, non tamen ab ipsa angelī essentiā realiter differt. intellectus autem pro actū secundo acceptus, seu ipse actus intelligendi, in Angelo, ab ipsa intellectu & Essentia eorum realiter differt; quod hoc argumento inferri possumus: Si cognitio vel intellectio in angelis esset ipsa eorum essentia seu substantia, tum nulla cogitatio, in Angelos caderet prava, quin DEUS, qui est causa essentiæ ac substantiæ angelicæ, esset quoque cogitationum pravarum causa; Siquidem Angeli malī pravas cogitationes eliciunt. Qui volunt intellectum, priori modo acceptum, realiter differre ab essentiā angelicā, tanquam accidens ipsi super additum, tali uti solent argumentos: substantia creata non agit, sed mediabitibus accidentibus quibus est vestita. verum nec repugnat substantiam agere sine accidente superaddito. nam si repugnaret, esset id vel ex ejus perfectione, vel ex imperfectione: Non ex perfectione, quia major est perfectio, per propria-

priam substantiam posse operari. Nec ex imperfectione, quoniam & accidentia agunt immediate per suam Essentiam, absque alia potentia superaddita, quæ tamen sunt entia substantiis multo imperfectiora. Nec valet illud argumentum Thomistarum: potentiaz seu qualitates secundæ speciei differunt realiter à suo subjecto, intellectus est potentia, Ergo. Sed vocabulum potentiaz est ambiguum, est enim vel secunda qualitatis species; vel est transcendens uti opponitur actui, & ita substantia dicitur potentia efficiendi accidentia. Forma item substantialis dicitur potentia, atque ita potentia est principium operationum: ultimo hoc modo dici potest intellectus Angeli potentia, non vero ut in allato arguento. Vide Donatum, ut & Alstedium de hac re prolixius differentem in ejus Encycloped: de Angelo & anima separata. Et si intellectus Angelicus est accidens, substantiaz superadditum; substantia angelii aut intelligit illud, aut non? si non intelligit, erit substantia Angelii bruta & non intelligens. Si intelligit, aut per Essentiam suam intelligit intellectum; aut per aliam potentiam; si illud, utique intelligit sine intellectu qui est accidens: Sin hoc, dabitur progressus in infinitum, & substantia Angelii manet bruta & non intelligens.

quapropter cum manifestum sit, quod nec experientia, nec Sacra Scriptura, aut evidens quedam ratio, realem distinctionem, in Angelis inter Essentiam & facultatem intelligendi confirmant, realis itaque distinctio non erit, nisi entia præter necessitatem multiplicare volumus. Sed eò revertemur unde digressi fuimus.

§. II.

Additur (β) in data descriptione, quod subiectum disputationis angelicæ sit *substantia*, eaque *completa*; ut justè discernatur ab anima rationali; hæc quidem etiam est substantia, non tamen est substantia completa, siquidem non habet proprium & ultimatum subsistendi modum, sed communicatum à corpore. Et quamvis post separationem à corpore, & antequam redunita fuerit, extra corpus subsistat; non tamen est substantia completa, quia hæc sola non constituit certam speciem: Sed destinata est à natura, ut simul cum corpore compleat esse humanum. Angelus autem est perfecta & completa substantia ratione subsistentiæ, quod scilicet habeat proprium modum subsistendi, quam ratione essentiæ, quod in se extra omnem corpoream substantiam, & conditionem materialē existens, perfectam absolvat speciem. (γ) dicitur *substantia intelligens*, quia Angelus pla-

ne spirituali & intellectuali modo disputar, non ut anima rationalis sensuum ope & ipso corpore organico, quo iterum secernitur à subiecto disputationis humanæ, quod est substantia non mere spiritualis & intellectualis, sed rationalis, sensitiva & Organica.

§. III.

Deinde tenendum est, quod voces in descriptione sequentes, conceptum disconvenientiae constituant, & contineant in se præcipue duo, *Objectum* scilicet & *modum disputationis angelicæ*: quod ad objectum attinet, illud in se continet hæc particula, *res*, quâ significare voluimus, Angelum cognoscere semetipsum, angelos alios sibi coexistentes, res naturales & corporeas, non actu saltem existentes, sed & non nullas futuras, imo ipsum denique DEUM. Angelum cognoscere i. *semetipsum* possum colligere, comparando intellectuonem Angelorum cum humanâ, ista enim cum superet hanc, utique, quicquid perfectionis est in humana intellectione, à fortiori oportet ut id sit in intellectione angelicæ; homo semetipsum cognoscit per reflexionem, quæ est quædam perfectio, quâ homo superat brutum, utique multo magis Angelus (cujus intellectus est perfectior) seipsum cognoscit. Nec ullo indicio appareat,

cur ista cognitio Angelis sit neganda? impri-
 mis enim id objectum est Angelo satis propor-
 tionatum & satis propinquum. 2. *Alios Ange-*
los sibi coexistentes, sive illi sint inferiores,
 sive superiores, sive æquales, idque ideo, quod
 Angelus sit ens actu intelligibile, immateriale,
 & proinde intellectui proportionatum, & nisi
Angelus speciatim alios cognosceret Angelos,
 quomodo cum possent Angeli agere inter se, &
 colloqui, mutuamque habere (ut putantur)
 societatem. 3. *Res Naturales & corporeas* quid-
 ni Angelus posset cognoscere, res cum immat-
 teriales habeat cognitas? si enim nobilia &
 majora cognoscit, utique minora atque igno-
 biliora poterit cognoscere: ad objectum cogni-
 tionis angelicæ non requiritur, ut res sit ho-
 mogenea cum ipso Angelo, sed modo res sit
 cognoscibilis, hoc est, apta nata, ut potentia
 intelligendi circa eam versari possit. 4. *Ipsum*
denique DEUM, quod iterum concludi potest,
 ex proportione ad cognitionem humanam, &
 quidem hac ratione; intellectus humanus, jux-
 ta pure naturalia, potest cognoscere DEUM,
 uti testatur Apostolus in Epist: ad Rom: 1. ubi
Ethnicis dicitur cognitus fuisse invisibilis
DEUS ex cognitione rerum visibilium. Ergo
 multo magis Angelus viribus non elevatis, &

sibi relictis potest DEUM creatorem cognoscere. 5. *Futura*: de futuris magna est inter Doctores controversia, an & illa ad Objectum naturale intellectus angelici referri debeant? nos hoc loco breviter & simpliciter indicabimus, quid nobis similiūm videatur: igitur imp̄mis notandum est, futura esse in duplii discrimine; Alia sunt futura necessaria; qvæ a causis necessariis, hoc est causis determinatis, secundum modum suæ naturæ proveniunt; quæ sunt vel 1. simpliciter talia: quæ scilicet ex causis naturaliter inimpedilibus proveniunt, ut sunt constellationes astrorum, eclipses, quæ futura sunt adhuc in hoc, vel alio aliquo sequentium annorum, item quod sol intra decursum 24 horarum iterum occupatus sit eum locum quem nunc habet. hujusmodi futura angelus cognoscit certo & infallibiliter, nam & homines Mathematici & Astronomi horum scientia polent, qui tamen non sunt tam perfecto intellectu, neque tam diurna & accurata experientia & observatione ac Angeli. Vel 2. secundum quid: quæ scilicet ex causis naturalibus proficiuntur, sed tamen naturaliter impedilibus; ejusmodi futura cognoscit Angelus non certâ & infallibili, sed probabili & conjecturali cognitione, quæ s̄pē fallax opinio est.

Ut

Ut exempla perspicuitatis gratia adducam: An-
gelus non infallibiliter novit, utrum homo oc-
cubitus sit morbo, qui vel ex certa corpo-
ris constitutione, vel ex aeris qualitate ipsi im-
pendet alioquin gravissimus? quoniam homo
vel eum avertere, vel imminuere potest per
medicamenti usum, vel per aeris mutationem.
Alia futura contingentia; quæ vel a libera
voluntate, vel à casu fortuito dependent. hu-
jusmodi futura ab Angelis non prænoscuntur:
rationem hanc addimus, quod effectus cogno-
sci debeat, vel in seipso, vel in suâ causa: at-
que ejusmodi futura, neque in seipsis, neque
in suis causis cognosci possunt, ergo nullo
modo ea ab Angelis sunt cognoscibilia. Minor
probatur: non in seipsis, siquidem nullam ha-
bent existendi necessitatem, sed adhuc sunt futu-
ra. neque in suis causis, quia hæ non sunt necessa-
riæ sed liberæ; at Agens liberum, positis omnibus
requisitis, potest agere vel non agere. DEUS ita-
que solus est, qui horum habet cognitionem, ut
constat ex Esaj. 12. & 41. v. 22. 27. Interim tamen
non negamus Angelum & Dæmonem, quæ sunt
ingenii sagacitate & perspicuitate, quam plurima
de futuris, etiam liberis, verisimiliter posse conje-
ctare, cum perspectam hominis indolem habere
queant, ex moribus & complexionibus corporis.

§. IV.

Unus adhuc (6.) Corollarii loco, de natu-
rali Objecto intellectus angelici, movebimus;
scilicet num *Angelus secreta cordis ipsasque cogitationes aliorum cognoscat?* Ad quod qui-
dem respondendum erit; Angelum omnino co-
gnoscere secreta cordium & cogitationes alio-
rum, dum hæ se se exerunt extrinsecus per exter-
nos gestus, signa aut effecta: quia nec ejusmodi
cognitio hominibus adimi potest; siquidem hoc
nullus unquam dubitavit, nec dubitare potest;
proinde, quæstio hoc loco est: utrum Angelus
secreta & cogitationes aliorum *intuitive co-*
gnoscat? seu quod idem est immediate prospiciat,
vel saltem prospicere possit? sunt aliqui, qui sta-
tuunt Angelum sic suapte natura, cogitatio-
nes aliorum prospicere posse, inter quos est Ant.
Le Grand, qui contra aperta scripturæ testimo-
nia, curiosam obtrudere sententiam audet: com-
munis autem sententia Patrum & Philosopho-
rum hæc est: *Angelum, non tantum, non actius*
cognoscere cordium secreta, & cogitationes alio-
rum, sed nec suapte naturâ cognoscere posse.
Solus DEUS est καρδιογνώσης, & ille solus in-
tima cordis quæque scrutatur: quam nos quo-
que ut veram amplectemus & sequemur, cre-
den-

dentes sacris literis, quæ non tantum absolute
 DEO tribuunt cognitionem cogitationum ut
 Psal. 7.10. *scrutans corda & renes DEUS.* 1. Sam.
 16. 7. *Dominus intuetur cor.* Job. 42. 2. *nulla te
 lare cogitatio.* Sed & ipsi soli vindicant, ex-
 cludentes expresse omnia alia subjecta à parti-
 cipatione hujus prædicati, ut 1. Reg. 8.39. *tu no-
 sti solus cor omnium filiorum hominum.* Et
 Jerem. 17. 9. *pravum est cor hominum & in-
 scrutabile, quis cognosceret illud?* ego DEUS
 scrutans cor & renes. Quo insuper accidit hoc:
 si Angelus cognosceret secreta & cogitationes
 hominum, etiam aliorum Angelorum cogitata
 perspiceret, cum æque illa ac hæc sint actus
 spirituales & immateriales, atque eandem ser-
 vant rationem; sed illud non est afferendum:
 1. quia in hominibus magna est perfectio, posse
 quemcunque alterum celare animi sui cogitata.
 2. alias inter Angelos nullum posset esse collo-
 quiū, nec conversatio mutua. 3. turbaretur
 non ordo tantum, sed & ministerium An-
 gelorum, si invito uno alter cogitationes ipsius
 exploratas haberet: certe mali angeli seu dæ-
 mones, si invitis bonis, cogitationes eorum pro-
 spicerent, impedire niterentur toto conatu, &
 modo quodam specialiori ac alias in commu-
 ni fieri novimus, intentionem eorundem in ho-
 mi-

mines, atque ita, cum perpetuo inter utrosque certamine, perpetua & sine intermissione foret confusio: ipsisque hominibus hac in parte detiores essent Angelii, si non ut illis, ita etiam his, licet pro libera voluntatis dispositione, vel occultare vel manifestare conceperus mentis, si-
ve intellectus sui. Quapropter probabile erit Angelum, alterum Angelum praesentem spiritua-
liter & intimè quidem cognoscere, hoc est, per-
spicere ejus Essentiam immediate & intuitive,
non tamen ejus secreta & cogitationes, citra
alterius consensum; cum ejusmodi actus, pro-
pter concursum cum voluntate, sine liberi,
non naturales, & mens ordinariè & natura-
liter non consentit alii aperire sua cogitata,
nisi per vocem vel signa externa. Præterea co-
gnoscere quidem oportet Angelum hominem, &
alterum angelum, non tamen eos in totum
penetrare & exhaustire. Et hæc de objecto di-
putationis Angelicæ.

§. V.

Postquam sic leviter tetigimus objectum di-
putationis Angelicæ: jam ipsum modum di-
spiciemus, quem talen indicavimus in descri-
ptione; sine ministerio sensuum apprehendit &
djudicat, & actus animi internos sermone ex-

terno aliis communicat. Hæc satis lucide ostendunt 1. ipsam differentiam, quæ est inter hominem & Angelum disputantem; utpote, quod ille *cum*, hic vero *sine*, sensuum ministerio disputet. 2. ipsam formam disputationis scilicet *diáleḡiv*, quam duplē supra constituimus, nimirum internam atque externam; sed nobis justo ordine processuris, imprimis inquirendum est, quomodo Angelus secundum *diáleḡiv* internam disputet? hoc fieri significavimus apprehendendo & *dijudicando*. Circa quod statim hæc quæstio nobis occurrit: num Angelus apprehendat vel cognoscat omnia immediate per suam *Essentiam*, an vero etiam speciebus opus habeat? ubi quidam existimant Angelum, non per speciem, sed per *essentiam* vel intellectum, immediate omnia apprehendere atque cognoscere. alii solius DEI esse per *essentiam* cognoscere. Plerique tamen volunt Angelum quædam immediate, per intellectum, quædam per species intelligibiles apprehendere. Nobis verisimile videtur, dicendum: Quamvis quidem substantia angelica sit valde perfecta, & nobilior aliis rebus creatis, non tamen supplet vicem speciei intelligibilis omnium aliarum rerum a se distin-
tarum & distantium, hoc enim est substantiae perfectissimæ & infinitæ, DEI scilicet, qui

omnes res sine successione, uno simplici intu-
itu, tanquam intime præsentes perspicit & co-
gnoscit; Proinde ad intellectiones angelicas re-
quiri species necesse erit; Non tamen ad omnes:
ut negotium hoc breviter expediamus, distin-
guendum est, inter res *absentes* seu *distantes*,
atque præsentes seu *indistantes* ab Angelo in-
telligendas; ad *illas* procul dubio Angelus opus
habet speciebus, quippe ut haec intellectio seu
cognitio Objecti cognoscibilis requiritur, ut ob-
jectum illud cum potentia cognoscente, modo
qualicunque, uniatur, & cum illud sit distans
nec realiter cum intellectu angelico unitum, de-
bet utique, ut cognosci ab eodem possit, saltim
intentionaliter seu idealiter per speciem, intel-
lectui angelico repræsentari; hinc, quotiescum-
que objectum absens est, non potest fieri ejus
cognitio nisi per speciem ejusmodi intentiona-
lem. Et quomodo posset Angelus, præterita
& futura intelligere, nisi eadem certo conce-
ptu aut forma sibi exprimat in mente suâ, ac
repræsenter. Ad *bas* autem, scilicet *præsentes*
res cognoscendas, non immateriales tantum, ve-
rum etiam materiales, nulla datur necessitas
statuendi speciem, qua Angelus eas cognoscat;
sed immediate per intellectum: quod statuimus
has propter rationes, i. quia cum sint præsentes,

ideo, quantum ad apprehensionem opus est, intellectui sunt unitæ, 2. si etiam pro instantiis intelligendis Angelus specierum intervenit opus haberet, tum is nihil coram intueretur, cum non cerneret res, nisi per speciem eas repræsentantem in intellectu, & Angelus hac ratione nulla perfectioni cognitione gauderet quam homo. 3. nullum esset apud Angelos discrimen, inter cognitionem rerum absentium & præsentium, cum tamen has *intuitiva* cognoscant, illas vero non item,

§. VI.

Ex duobus istis modis cognoscendi, duplex cognitio angelorum commemoratur apud Philosophos, scilicet cognitio *abstractiva*, quā quid per speciem sui repræsentativam cognoscitur: et *intuitiva*, qua quid per immundatum sui contuicatum in ipsā suā *Essentia* videtur & cognoscitur. Observatā hac dupli cognitione angelica, constabit quomodo Angelus objecta *particularia*, quæ supra tetigimus, cognoscat & intelligat, scilicet 1. seipsum, non per speciem intelligibilem, sed per propriam substantiam, velut objectum intelligibile maxime sibi proportionatum & intime unitum. 2. Alterius angeli substantiam, quando non ab in-

invicem distant, immediate cognoscit per intellectum absque speciebus intelligibilibus. si autem ab invicem distant, nulla ratio apparet, quia alter alterum possit cognoscere absque speciebus. 3. DEUM: quomodo vero Angelos naturaliter cognoscat DEUM? in eo vix duo conveniunt; quidam, ut Scotus & ejus commentatores, volunt Angelos cognoscere DEUM, cognitione abstractivâ, hoc est indirecte per speciem, ex effectis ipsius. Alii hanc controversiam in medio relinquentes, dicunt Angelos, dum considerantur prout cives sunt beatæ vitæ, cognitione beatificâ, intuitive & absque specie cognoscere DEUM uti est; comprobante id Christo Matth. Cap. 18. Sed nobis hic non est disquirendum de cognitione beatifica & supernaturali, in statu illo gloriofissimo, in quo Angeli beati lumine gloriolo semper vident faciem DEI; sed de cognitione naturali, quæ Angelis bonis & malis æque communis est, quaque Angeli viribus naturalibus ex lumine naturæ cognoscunt. Hac cognitione naturali, existimamus Angelos cognoscere DEUM, ita ut non opus habeant speciebus, sed intuitive & immediate per suam substantiam eum intelligent. Siquidem DEUS non solum immaterialis est, sed etiam sufficienter, imo in-

intimè præsens intellectui angelico, eique semper quoad essentiam unitus propter indistinctam, quam parit ejus immensitas atque omnipræsencia: & quamvis ob intellectum finitum, Angeli DEUM non comprehendant, hoc est quidditative & ad omnia prædicata essentialia usque ad ultimam differentiam cognoscant, apprehendunt ramen, & per conceptum quidstatis naturaliter ac directe cognoscunt, neque solum per effectus. 4. *Res materiales*; nec minor est diversitas sententiarum apud Auctores, pro determinando modo cognoscendi res corporeas, nos tamen in hoc quoque sententiam salvam manere speramus, scilicet Angelum cognoscere ejusmodi res præsentes, immediate per suam substantiam; distantes autem per species inde abstractas, objicere solent, sed frustra: res materiales, cum requirant ad sui cognitionem sensus & imaginationes, non ab Angelis posse cognosci; nam Angelus sicut omnia spirituali modo cognoscit; sic eodem suo modo res materiales. cognitione angelica non potest impediri, licet destitutus sit sensu & imaginatione, potest enim Angelus sumere species ab objectis materialibus sine sensibus, ita ut homo abstrahit species, per sensus & imaginationes, sic Angelus sine sensuum mini-

sterio immediate, per suum intellectum: nec improbabile est, objecta imprimere species Angelis sine adminiculo sensuum, mediante ipso intellectu Angelico, quemadmodum intellectui humano medianibus sensibus; nam negari non potest, Angelis majorem esse perfectionem circa species quam hominibus. Tantum de objectis particularibus, quæ ab Angelis partim mediante specie intelligibili, partim immediate per essentiam apprehenduntur: restat ut paucissimis nos explicemus circa universalia, quæ non minus intellectus Angelicæ objectum esse posse affirmare audemus, quam quod humaanum captum non excedant; carum vero cognitio cum per inductionem habeatur & ex pluribus observationibus gignatur, siquidem universalia extra operationem mentis in rerum natura non inveniuntur, necessum putamus, ut pro suo fundamento agnoscat particulatum apprehensionem, eamque imitetur, adeo ut tam, ex cognitione abstractiva, quam intuitiva coalescat, & sic actu in intellectu Angelico ab utraque existat. Unde recte tribuitur Angelo non solum apprehensio simplex quæ rem apprehendit vel intelligit simpliciter, sed & divisio & compositio, quæ duarum plurium rerum species dividit vel componit, prout

istæ in intelligendo inter se debent conjungi,
& in enunciando de se invicem affirmari; vel
prout in intelligendo debent à se invicem di-
vidi, & in enunciando de se invicem negari ad
cognitionem distinctam. hæc rerum conjunctio
& divisio, sicut & affirmatio & negatio, apud
Logicos judicium dicitur. hinc ultius sequitur
tribui Angelo discursum, quo is tanquam per
medium illativum, ab uno cognito ad aliud
cognoscendum progreditur, & a notioribus
concludit ea, quæ sunt ignotiora; nam Ange-
lus non omnia intelligit simplici intuitu &
immediata apprehensione, per substantiam,
sed quædam per species intelligibiles, quas in-
tellectus in se continet multas: nulla itaque est
ratio, quâ Angelus non feratur distinctâ &
diversa intellectione ad hoc & ad aliud cogno-
scendum, & juxta multitudinem & successionem
specierum intelligiblum, non etiam ipsam in-
tellectionem conformet. Et quia Angelus com-
positione & divisione multa intelligat, utique
etiam intelligeret ea, quæ ex ipsis intellectis per
se & evidenter consequantur. Accidit præter-
ea, quoniam Angelus secreta cordium co-
gnoscat, ex certis signis & effectibus uti su-
perius evictum, oportet Angelum ex ante co-
gnito, elicere illud quod minus cognitum est,

atque hoc est discurrere. Hæc de modo disputationis Angelicæ, secundum *diáλεξιν* internam, ex tenuitate nostri tenuissimi ingenii exponere voluimus; unum solummodo adhuc restat quod paucissimis attingamus, utpote modum angelicæ disputationis secundum *diáλεξιν* externam, seu quomodo Angelus aliis suos communicet conceptus per sermonem angelicum.

§. VII.

Quemadmodum Angelus intellectu pollet; ita etiam facultate, suos conceptus & cogitationes interiores, alteri communicandi, hæc alias potentia locutrix dicitur. Angelum itaque loqui est manifestum 1. alioquin imperfectior esset homine, nam loqui cum alio est perfectio quædam simpliciter talis, quæ etiam suo modo DEO tribuitur. 2. quia Angeli societatem inter se invicem servant, nulla autem societas, nulla conversatio aut opera mutua inter Angelos esse potest, nisi ut occultare, sic comunicare possent suos conceptus & actus animi internos, quos & quando voluerint. 3. Angelos hominibus locutos fuisse suaque animi sensa manifestasse constat. 4. Angelo competit locutionis definitio, scilicet manifestatio actuum internorum alteri, 5. quia omnia & sin-

gula unius Angelii secreta, alteri non sunt manifesta, nisi ille huic communicaverit. Quomodo autem Angelus cum angelo loquatur, & suos communiceret animi conceptus, de hoc summopere disquiritur inter doctos, qui tamen omnes non in certo aliquo modo determinando conveniunt, sed diversi in diversas abeunt sententias, quas Mejerus in sua Pneumatica longo ordine recenset, item Donatus in sua Angelographia pag. 459. & quamvis multi in hoc negotio multum sudarunt, modum tamen certum, quo Angeli suos conceptus aliis communicent, certò & specialiter non potuerunt exprimere aut determinare, sed necesse habuerunt cum Augustino fateri: *nec sciri, nec affirmari posse, quānam ratione Angeli, vel ad aurem forinsecus, vel ad animum hominis intus loquantur:* quapropter debemus hujus rei perfectam inquisitionem reservare, donec ab hac mortaliitate, in cælestem Academiam translati, & in Angelorum consortium recepti erimus *ἰσάγγελοι* & linguis Angelorum laudemus & collaudemus DEUM in sempiterna secula, pro omnibus operibus manuum ejus quæ sapienter & mirabiliter ab eo, in Cœlo & in terra facta sunt: Interim tamen quoad modum generalem locutionis, quæ consistit, in internorum

rum conceptuum & cogitationum manifesta-
 tione, seu notificatione, hoc probabilitet
 afferimus, scil: Angelum, quando 1. DEO loqui
 dicitur, non 'loqui imprimendo ei, sui con-
 ceptus interni speciem quandam intelligibilem,
 nam hæc est accidens quod non cadit in DEUM.
 nec manifestando aliquid quod ei antea erat
 occultum, quippe cum DEO nihil sit occul-
 tum: sed dirigendo ad DEUM, sua desideria
 suasque cogitationes, ut vel ab eo aliquid im-
 petrent, vel eum collaudent, vel ejus sancti-
 tatem aut majestatem mitentur. 2. hominibus,
 vel intus in eorum animo per intimam ades-
 sentiam aliquid dicendo, Vel voce sensibili &
 distinctâ, ad vocis humanæ imitationem effor-
 matâ in corporibus assumptis, sed hic posterior
 modus Angelo non est naturalis, cum nec
 Angelo naturale sit esse corporeum. 3. denique
 alteri Angelo imprimendo ei speciem intelligi-
 bilem, cogitationum & conceptuum suorum
 internorum; ita ut effective transmittat alteri
 conceptum, illi, quem in suo intellectu habet
 similem. hæc sententia ut maxime probabilis
 placet etiam Jesuitæ Becano, qui in dialog.
 Schol Part. I. Tract: III. cap. 1. quæst. 14. &
 Nehusio qui in suâ quartâ scientiâ lib. 4. exTho-
 mistis, cum multis aliis opinionem hanc sta-
 bi-

biliunt & comprobant, comparatione factâ inter locutionem Angeli & hominis visionem; scilicet, ut res visibilis imaginem sui ad oculum non impediat diffundit, sic Angelus imaginem quandam, conceptum suum internum repræsentantem, ad intellectum alterius Angeli transmittit. verum plus diversitatis quam identitatis comparationi huic inesse ostendunt alii cùm B: D. J. Martini. quapropter eam relinquisimus doctis & subtilibus ingeniiis discutiendam. nos saltem probationem assertionis nostræ deducimus ab ipsa naturâ locutionis, quæ consistit in conceptuum & cogitationum internarum manifestatione: Ut autem animi conceptus & cogitationes internæ alteri manifestentur, hæc tria imprimis requiruntur; scilicet 1. ut alter agat in eum, cui loquendo aliquid vult indicare; si enim non ageret, nec quidem posset manifestare, quamvis maxime vellet. 2. ut suo agendo in eo aliquid efficiat, vel ut ipsi, cui manifestare intendit, aliquid imprimat, ex quo ille cognoscat quod ei manifestatur & indicatur, quod enim non est in intellectu istud nec potest intelligi. 3. ut agens tale quid imprimat, quod conceptus internos & cogitationes animi referat atque repræsentet. Singulis hisce requisitis, quæ ad locutionem generaliter,

diximus esse necessaria, ad locutionem Angelicam
 rite applicatis, haud incommode relinquitur,
 Angelum alteri Angelo loqui, imprimendo ei
 speciem intelligibilem conceptuum internorum,
 quæ representat ejus intellectui, similem con-
 ceptum, ei, qui est in loquentis intellectu: quâ
 positâ sententiâ, facile ratio reddi potest, quo-
 modo fiat, ut angelus quivis pro libero arbi-
 trio suo, possit loqui uni soli, cæteris non
 audientibus, licet plures maximè sint præsen-
 tes; & iterum, pluribus simul, uno non au-
 diente: illud nempe fit secundum nostrum as-
 sertum de modo locutionis angelicæ: quippe
 cum locutio Angelica, fiat per impressionem
 speciei intelligibilis, Angelus cum sit agens libe-
 rum potest vel tantum in unum agere, vel in
 plures simul speciem suorum conceptuum im-
 primendo. Quapropter cum hæc assertio atque
 opinio videatur ab absurditate aliena & in re-
 spectu ad alias, quæ non carent maximis diffi-
 cultatibus, maxime æstimanda; ergo huic me-
 rito acquiescimus, quoad Oedipus aliquis o-
 mne nobis ænigma dissolvat. Et hæc tantum
 de nobili hac materiâ dixisse sufficiant, quæ
 quidem ulteriorem atque solidiorem mereretur
 considerationem, sed vetant eam ipsius mate-
 riæ gravitas, intellectus nostri tenuitas, nec non
 sup-

suppelleūlum inopis, cōterum quæ ita sum-
mā simplicitate & maximā brevitate de ANGELO
DISPUTANTE dilputavimus, ea ut in meliorem
accipias partem Benevolē Lector, quæsumus! &
si quid desideras, fac ut candidus tuus favor
suppleat. Tibi autem summe, misericors &
æterne DEUS, pro viribus in hoc exercitio cla-
borando ex gratiâ tuâ ineffabili mihi con-
cessis, laudes decantabo in
æternum.

GLORIA SUMMA DEO.

Doctissima

DE ANGELO DISPUTANTE
Disputationi,
Ingeniosissimi & Eximii Juvenis
DN. JOHANNIS BACKMAN,
Amici oppidò favissimi hono-
ratissimique,

Unde sapi (mirum!) Juvenum doctissi-
me, Tene,

Quæ cœlum sapiunt, noscere cuncta decet?
Quid Tibi cum Geniis, quos ambit iantbinus
æther,

Moles baud terræ sufficit una magis?

Die

Dic mihi num pennas dederit tibi Daedalus?
ultra

Quis cœlum tendas astra simulque Poli:
Quid, audax! tentas fragili, vada cœrula,
cymbâ

Sic bausit toties ebria scylla ratem.
Quid que sunt extra, dives ruens entheas
gaze

Sic curas? curas hæc tibi mille dabit.
Accipio. Cœlum sacra aure portio spiras
Terrena sordes sordida rura tibi.

Tu Genios melius quam pinguis Cous Apelles;
O bone! cum vibras dexteritate stilum.
Felici genio Geniis prope acutius infers,
Qui Genius genii pandere s'vscat opes.

Dic mibi, num liber Genio phantasmatis usus?
Anne per ideas disputet omne meras?
Dic unum ex alio deducat quomodo? forsitan
Est poter (nam quidni?) prendat ut omne
simul.

O! tibi, cum felix quondam super astra volabis
In cœlos genii gaudia crede cident;
Sed prius hic, genii quod posset plurimus ardor,
Formosa cingat Bacchare musa caput!

P.P. Stockholmiae
d. XII. Kal. Jun.
æ. c. 1704.

Hæc ex tempore adnexuit
occupatiss:
SAMUEL RISTELIUS.

Viro Juveni

Morum integrirate & literarum laude
condecoratissimo,

DN. JOHANNI BACKMAN,
Doctæ suæ dissertationis defensori stre-
nuo, Amico pl. honorando.

Dignas & meritas laudes, Doctissime
BACKMAN,

Decantare tuas, rustica Musa vetat.

Sed jubet excellens doctrina & inclita virtus,
Nec non ingenii, dona beata simut.

A teneris etenim virtutum pastus in arvis
Hoc opere, ingenii das documenta Tui.

Aliigeri fuerint Genii quid? quidq; sororum
His de tradiderint Turba Novena, refers.

Perge bonis avibus, tibi præmia digna pa-
rabit

Virtus, dum capiti laurea ferta venit.

Gratulabundus, animo quam vena
promptior, apposuit

HENRICUS REUTER.

Tav. Fin.

¶ Y må Thalia min/ nu vara tyst:
men siunga
En lijten Fågne - sång, fast tijd/
god röst och tunga.

Mig fehlas denne gång/ som borde
iag doch ha/
Så mycket mehra / som iag weet
Her Backman ska
Förswara sin Discours, om Engla-
Tahl och sinne/
Om deras qualiteet/ samt himbla hog
och minne.

Ach hvilket liusligt wärck/ som en
min ringa dict/
Beprijfa nogamt kan; doch effter
styllig plick/
Jag lycka önskar Ehr: skjöt intet Mo-
mi sqwaller/
Des pijslar en på Ehr; men egen hiesse
faller.

Därnaist så futter mod/ och waren
altijd nögd/
Alt tråka ånda opp/ åth Pindi Bac-
kas høgd/

Och

Och taga Cranhen moot: iag nödgas
fången sluta /

Tu spela iag en än/ är wahn på Nym-
phers Luta.

Herr Backman uttd rått/ hwad ha-
sten en skref wähl /

Jag som är Musers dräng Ehr önskar
Engla - Siål !

Således sin Her Landsman
Gratulerar.

PETER SUNDH
Helsingf. Nylandus.

